

נשיא לוי | יום י"ג ניסן | בדיקת חמץ | עשרה פתיתים

ליקוטי מהרי"ח:

מנהגים בבדיקת חמץ.

מנהגי מהרי"ל / ב"ח / ליקוטי

מהרי"ח:

יטהר ידיו ושל בני ביתו לפני הבדיקה.

ליקוטי מהרי"ח:

כל חמירא וחמיעא בהבנה.

אמרי פנחס:

לומר כוונות הבדיקה בפה.

נעם מגדים:

בדיקת חמץ לעורר הזמן.

קב הישר:

הבדיקה בעסק ובכוונה.

ליקוטי תורה:

אור לארבעה עשר שנת הי"ד.

כד הקמח:

לומדין איך לבטל היצר הרע.

בית אהרן:

מבטלו בליבו ובהתלהבות.

הרה"ק מהר"י מבעלזא:

בודקים את החמץ מהיכן בא.

אוהב ישראל:

כוונת בדיקת החמץ לחמץ שבלב.

עבודת ישראל:

בדיקת חמץ ביישוב הדעת.

עבודת ישראל:

לבדוק את עצמו ולא אחרים.

קב הישר:

גם הקב"ה יגרד את כל הנגעים.

סדר היום:

להיות זריז בבדיקת חמץ.

עבודת הקודש:

לא להתעצל בבדיקה.

חֶק לְנִסָּן

מפתח הליקוטים

יג ניסן

של"ה הק': סוד העשרה פתיתים.	בן איש חי: מנהג המלח בבדיקת חמץ.
ברכת משה: כנגד עשר ספירות.	רמ"א / תרומת הדשן: נוהגין להניח פתית חמץ.
חתם סופר / אוצר אפרים: מעלת יום י"ג ניסן.	ליקוטי מהרי"ח: עשרה פתיתים בדווקא.
אלשיך הק' (ליומא דהילולא): להזדרז בבדיקה עוד בימי הנעורים.	קב הישר: י' פתיתים כנגד עשרת המכות.
ליומא דהילולא של מרן הבית יוסף זי"ע: מעשה בערוגת הבשם זצוק"ל בליל בדיקת חמץ.	יסוד יוסף: לבער כל מיני סטרא אחרא.
	עבודת ישראל: הפתיתים כנגד היצר הרע.

ימי הילולא

של"ה: מרן הבית יוסף בהר"ר אפרים זי"ע בעל השולחן ערוך הכסף משנה ועוד.
שנ"ח: הרה"ק משה בהר"ר חיים זי"ע האלשיך הקדוש.
תרכ"ו: הרה"ק מנחם מנדל בהרה"ק שלום שכנא זצוק"ל ב' הצמח צדק.

סדר בדיקת חמץ

תמצא לקמן עמוד תקצג

תקמוז

משניות - מסכת פסחים

ז מזוגו לו בום שלישי, מברך על מזוגו. רביעי, גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר. בין הבוסות הללו, אם רוצה לשתות, ישתה. בין שלישי לרביעי, לא ישתה.

ח ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ישנו מקצתן, יאכלו. בלן, לא יאכלו. רבי יוסי אומר: נתנמנמו, יאכלו. נרדמו, לא יאכלו.

פירוש ד"ע מברטנורא

ז. ברכת השיר. אית דאמרי נשמת כל חי, ואית דאמרי יהללך ה' כל מעשיך. ונהגו למימניהו לתרוניהו: בין שלישי לרביעי לא ישתה. שלא ישתכר ושוב לא יוכל לגמור את ההלל. ואם תאמר כבר משכר הוא שהרי שתה כל רצונו בתוך הסעודה, זין שבתוך המזון אינו משכר, ושל אחר המזון משכר:

ח. מפטירין. אני שמעתי לשון נפטרתי בשפה (תהלים כב), כלומר פותחין ואומרים. ורבותי פרושו לשון הנפטר מחברו, כשנפטריין מן הסעודה אין מסימין אותה באפיקומן, באפיקו מניחו, כלומר תוציאו פליכם מכאן ונלך ונאכל במקום אחר, לא פת ולא שום דבר, גזרה דלמא אתי למיכל מן הפסח בשני מקומות. אבל לאכל דברים אחרים במקומו הראשון שרי, ובלבד שלא יעקר מחבורה זו לאכלם עם חבורה אחרת. ואית בגמרא מאן דפרש אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אפיקו מיני מתיקה. דלאחר שאכלו את הפסח אין נפטריין מן הסעודה באכילת מיני מתיקה ופרות שרגילין לאכל לקנות סעודה ואפלו במקומן, שלא יאבד טעם הפסח מפיו. וכן עקר. וכשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אין מפטירין אחר מצה אפיקומן, שצריך שיאכל כזית מצה באחרונה בזמן שאין פסח, ואחר אותה מצה אין נפטריין ממנה באכילת דבר אחר: ישנו בלם לא יאכלו. אם התחילו לאכל פסחיהן וישנו בלן, שוב לא יאכלו, דנראה פאזכל בשני מקומות, דמאחר שישנו הסיחו דעתם מלאכל עוד, וחשיב ליה באכילת שתי מקומות. וחומרא בעלמא הוא. והוא הדין נמי למצה בזמן הזה: רבי יוסי אומר נתנמנמו יאכלו. ארישא קאי, דאמר תנא קמא ישנו מקצתן יאכלו, ואתא רבי יוסי למימר הני מילי אם נתנמנמו שלא נשקעו בשנה, אבל אם נרדמו מקצתן לא יאכלו אלו הנרדמים לכשיעורו משנתן, והלכה כרבי יוסי:

רש"י ד"ה שירי. דם
הזבח בזריקה. כל"ל:
(מלא הרועים)

רש"י ד"ה שירי. דם
הזבח בזריקה. כל"ל:
(מלא הרועים)

עירבי פסחים

פרק עשירי

פסחים

קבא.

עין משפט
גד מצוה

קטור א [מ"י פ"ח מהל' חמץ
ומא' דין 1]:

דבינו חנאל

[illegible]

בשתימצא לומר לדב
שפיכה ב
מוכח מכאן דלר' ישמעל
יבן מוכיח נמי כאן דס"א

[illegible][illegible]

הדרן על דער ערבי פסחים וסליקא לה מסכת פסחים

רשב"ם

[illegible][illegible][illegible]

הדרך עלך ערבי פסחים וסליקא לה מסכת פסחים

וירית אלו ו' ו' ירע' נמי סבר דפסח (נמי) חספסיה דלא אשכחן מנה
 ופסחא ויהי מלח דמח דמחוק עיל המזמנה דבסור את דמור לא נאנח
 וסבא סמנה אמת היא כעבד היסוד מרעו וכל מוריקא שדל קאקט
 אחרו מקומן (דף 10.) מדמכדי סביב צולוה סביב בחטאת סביב
 ממנות שכן ארבע ופסח ממנה אחת מרעו דפרישית חספיה
 נצב מחטאתיהן שחמטסיהן ארבעו כל הקרנות דכמכיה קריא:
 רבי

רצי

קיצשו"ע עם פסקי משנ"ב

סדר הקערה

ח. סדר הקערה כן הוא יב: מניח שלש מצות על הקערה, ופורס עליהם מפה נאה, ועליה מניח את הזרוע נגד הימין שלו, ואת הביצה משמאל. המרור לברכה באמצע. חרסת תחת הזרוע. כרפס תחת הביצה. ומרור לכריכה באמצע. כזה:

יב) כך הסדר לפי האריז"ל. ולד' רמ"א, יסדר באפן שלא יצטרך לדלג: כרפס בסמוך אליו; אחריו – חמץ; אחריו – מצות; אחריהם – מרר וחרסת; ולבסוף – זרע וביצה. (וי"א, שזרוע, ביצה, ואפשר שאף מרר וחרסת, אין להקפיד בסדרם).

ט. הכוסות יהיו שלמות בלי שום פגימה, ומודחות יפה, ויחזיקו לכל הפחות רביעית.

י. מנהיגנו ללבש את הקיטל, ויכינו גם כן מבועוד יום. ומי שהוא אכל רחמנא ליצלן אינו לובשו י, אבל בהסבה חייב יד. רק אם לא נהג אבלות כלל קדם יום טוב, כגון שקבר מתו ביום טוב, נוהגין שאינו מסב. והלל אומר, כי ההלל הוא חיוב.

יג) והלובש – אין מוחים בידו. יד) ויסבר בשנוי קצת. ראה במ"ב.

יא. בן אצל אביו, חייב בהסבה. אבל תלמיד אצל רבו, אינו צריך טו.
(טו) ואם נתן לו רשות [או שהוא אביו], צריך.

סימן קיט

סדר ליל פסח

א. אף על פי שבכל שבת ויום טוב יכולין לקדש ולאכל מבעוד יום, להוסיף מחול על הקדש, בפסח אינו כן, לפי שמצות אכילת מצה היא דוקא בלילה, כמו קרבן פסח, דכתיב ביה "ואכלו את הפסח בלילה הזה" "שמות י"ב ח'. וכן מצות ארבע כוסות היא דוקא בלילה. וכיון שגם הכוס של קדוש הוא אחד מהארבע כוסות, לכן אין מקדשין עד שהוא ודאי לילה. ילביש את הקיטל ויתישב על מושבו לעשות את הסדר. ומצוה לחלק לתינוקות שקדים ואגוזים וכדומה, כדי שיראו שנוי וישאלו, ועל ידי זה יתעוררו לשאול גם כן על מצה ומרור והסבה. והתינוק שהגיע לחנוכה, דהינו שהוא יודע מקדשת יום טוב ומבין מה שמספרים ביציאת מצרים, נותנים לו גם כן כוס שישתה ממנו. נוהגין למזג כוס אחד יותר מן המסבין, וקורין אותו כוס של אליהו הנביא.

ב. משרתו או אחד מבני ביתו ימזגו את הכוסות. וכן בכל פעם שמוזגין, ימזגו הם ולא הוא בעצמו, כדי להראות דרך חרות. ויזהיר לבני ביתו שישתו מכל כוס לכל הפחות את הרב בפעם אחת. ומכוס רביעי ישתו רביעית בפעם אחת. ויכונו כלם למצות ארבע כוסות, וספור יציאת מצרים, ואכילת מצה ומרור, כי גם הנשים חייבות במצות אלו; רק בהסבה אין נוהגות. יעשה קדוש כפתוב בהגדה, וישתה בהסבת שמאל. וטוב אם אפשר לעשות כדעת הפוסקים לשתות כוס שלם בכל ארבע הכוסות.

ג. אחר כך ירחץ ידיו ולא יברך עליהן, ומנגבן. וחותר מן הפרפס לעצמו וכל בני ביתו, לכל אחד פחות מכזית, וטובלין במי מלח, ומברכין "בורא פרי האדמה", ומכונין לפטר בברכה זו גם את המרור, ואוכל גם כן בהסבת שמאל א.

חק לניסון

י"ג ניסון

סימן קיט

אחר כך נוטל את המצה האמצעית וחולקה לשני חלקים, ומניח את החלק הגדול אצל מושבו לאפיקומן. ונוהגין לכורכו במפה, וזכר למה שכתוב (שמות י"ב, ל"ד): משארתם צררת בשמלתם". ויש שמשמים אותו כך על שכםם, וזכר ליציאת מצרים.

ולפי שהאפיקומן הוא במקום הפסח, לכן הוא חשוב, ויהיה החלק הגדול. והחלק הקטן מחזירו להקערה למקומו. ומגלה קצת את המצות, ומגביה את הקערה, ואומרים "הא לחמא עניא די אכלו" וכו', עד "לשנה הבאה בני חורין". והאומרים "פהא לחמא עניא", לא יאמרו תבת "די" ב.

(א) הסבה בכרפס לא נזכר במ"ב. (ב) אח"כ יצוה להסיר קערת המצות [ואם השלחן גדול, די להניחם בקצהו]. וכשמתחיל עבדים היינו, מחזירה לפניו.

ד. אחר כך מוזגין כוס שני, והתינוק שואל "מה נשתנה". ואם אין תינוק, ישאל בן אחר, או בתו, או חברו, או אשתו. ואחר כך אומרים "עבדים היינו" וכו'. והנכון לפרש לבני ביתו דברי ההגדה בלשון שמבינים. ואם גם בעצמו אינו מבין לשון הקדש, יאמר מתוך הגדה שהוא עם פרוש אשכנזי (או שאר לשון), ולאחר כל פסקא יאמר בלשון אשכנזי. ומכל שכן המאמר "רפן גמליאל היה אומר" וכו', שצריכין להבין את הטעם של פסח מצה ומרור. כשמגיע ל"והיא שעמדה" וכו', יכסה את המצות (שלא יראה הפת בשתו, שמניחין אותו ונוטלין את הכוס), ונוטלין את הכוסות בידיהם, ואומרים "והיא שעמדה" וכו' עד "מידם", וחוזר ומגלה את המצות. וכשמגיע ל"מצה זו", נוטל את מחצית המצה שבקערה ומראה לבני ביתו ואומר "מצה זו" וכו'. וכן ב"מרור זה", מגביה את המרור. אבל כשאומר "פסח שהיו אבותינו אוכלים" וכו', לא יגביה את הזרוע שהוא זכר לפסח, שלא יהא נראה כאלו הקדישו לכהן. וכשמגיע ל"לפיקך", מכסה את המצות, ונוטל כל אחד את הכוס בידו ומגביהו עד שחותם "גאל ישראל", ומברכין על הכוס "בורא פרי הגפן", ושותין בהסבת שמאל.

(ג) מתחלת הא לחמא.

תקנא

יסוד ושורש העבודה

וְרֵאִיתִי בַסִּפְּרִים, שְׁמִנְהֵג חֲסִידִים הָרָאשׁוֹנִים, שֶׁהָיוּ נְעוּרִים כָּל הַלַּיְלָה הַזֶּה לְסֵפֶר הַנְּסִים וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁל בּוֹרְאָנוּ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וַיִּתְעַלֶּה, שֶׁעָשָׂה בַּלַּיְלָה הַזֶּה לְיִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשׁוֹ, הַנִּמְצָאִים בְּמִדְרָשִׁים וּבַסִּפְּרִים, גַּם בְּמֵאמְרֵי הַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ וּבְמִזְמוּרֵי תְהִלִּים הַמְדַּבְּרִים מְעַנֵּן יְצִיאַת מִצְרַיִם וְקָרִיעַת יַם-סוּף, וְקוֹרְאִין פְּרִשְׁת בְּשֵׁלַח עַד אַחֵר כָּל הַשִּׁירָה — אֲשֶׁרֵי לָהֶם וְאֲשֶׁרֵי חֻלָּקָם.

וּלְמַחֲרָ אַחֵר טְבִילָתוֹ בְּמִקְוֵה-טְהָרָה, יִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית בְּכוּנָה עֲצוּמָה; וּבִיחוד שִׁירַת הַיָּם שֶׁהִיָּתָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, רָאוּי לוֹמַר בְּהוֹדָאָה עֲצוּמָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַבְרָא, יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וַיִּתְעַלֶּה, יוֹתֵר וַיּוֹתֵר. וּבַעֲת קְרִיאַת הַפָּרָשָׁה "וַיְהִי בְשֵׁלַח פְּרָעָה", יֵטֵה אֶזְנוֹ הַיָּטֵב לְקְרִיאַת הַקּוֹרָא בְּפָנִים בְּחֻמָּשׁ, וַיְכוּן כָּל הַכוּנוֹת הַמְבֹאָרִים לְמַעַלָּה (שַׁעַר הַשְּׁמַיִם, פֶּרֶק רֵאשׁוֹן) בְּקְרִיאַת הַפָּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תְּרִגּוֹם בְּעָרֵב-שְׁבֶת-קֶדֶשׁ בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה; וּבְיָדָיו עוֹשֶׂה בְּזֶה נַחַת-רוּחַ גָּדוֹל לְבוֹרְאָנוּ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וַיִּתְעַלֶּה, וְדִי בְהַעֲרָה זֹו.

ליקוט מספרים הקדושים

מנהגי בדיקת חמץ

גרסינן בריש מסכת פסחים (ב.) אור לארבעה עשר בודקין את החמץ, ודיני ומנהגי בדיקת חמץ הם בשו"ע סימן תל"א וסימן תל"ב.

וע"ש תחילת ליל י"ד בודקין החמץ, ואסור להתחיל במלאכה ולא לאכול ולא ללמוד עד שיבדוק, ואם התחיל ללמוד עיין ברמ"א (סימן תל"א סעיף ב') דיש אומרים דצריך לפסוק, ועיין במג"א (שם ס"ק ו') דמדברי רשות לכו"ע צריך להפסיק, והעולם אינם נזהרים בזה וצריך להזהירם מאד על זה שעוברין על דברי חכמים. (ועיין בסימן תמ"ד סעיף א' דאם חל ערב פסח בשבת בודקין תחילת ליל י"ג).

ועיין בשו"ע סימן תל"ב סעיף א' שקודם הבדיקה יברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ, ועיין בט"ז (שם ס"ק א') דאע"ג דאינו מבער השתא מכל מקום הבדיקה צורך ביעור היא.

והא דלא מברך על בדיקת חמץ, משום דאין הבדיקה תכלית המצוה רק הביעור ע"ש. והא דאין מברכין ברכת שהחיינו, עיין בט"ז שם ס"ק ב' בשם הטור (שם) והרא"ש (פסחים פ"א סימן י' ובתשובות כלל כ"ה) דהבדיקה הוא צורך הרגל וסמכין אומן דרגל.

ועיין ברמ"א (סימן תל"ג סעיף י"א) דצריך לכבד חדריו קודם הבדיקה דלא מבדיק שפיר בלא כיבוד, ועיין בספר דרך פקודיך (מצוה ט') דהמון עם לוקחין נר קטן, והולכין לארכה ולרחבה בבית, ואינם מטריחין עצמן לבדוק כראוי בחורין ובסדקין, וסומכין עצמן על בדיקת הנשים שמכבדין הבית, האנשים האלה עוברין על דברי חכמז"ל, וקרוב לומר שברכתם לבטלה ע"ש.

ועיין במג"א (שם ס"ק כ"א) דהמנהג ליקח נוצות לכבד עם הנוצה מהחורים והסדרים, ובסדר היום (סדר ביעור חמץ) כתב ליקח סכין ע"ש.

(ליקוטי מהרי"ח)

יטהר ידיו לפני בדיקת חמץ

ויטהר ידיו על ידי נטילה טרם שיברך על הבדיקה, דכל המברך צריך נקיות ידים מקודם. וכן יסד הפייט בסדר 'אדיר דר מתוחים' (פיוט קדמון לשבת הגדול) וז"ל "מברך כזאת באומץ על ביעור חמץ", ור"ל 'באומץ' הוא נטילת ידים, דכתיב טהור ידים יוסף אומץ.

(מנהגי מהרי"ל - הלכות בדיקת חמץ)

וכתב עוד במהרי"ל: ויטהר ידיו על ידי נטילה טרם שיברך על הבדיקה. ומהרש"ל כתב דדוקא כשהן אינן נקיות, אבל כשהן נקיות הוה ליה מגסי רוח. מכל מקום אפשר לומר טעם אחר, מאחר דבדיקת החמץ באה לטהרת הרגל והיא מצוה חשובה, על כן ראוי להחמיר בה ולעשותה בנקיון.

(ב"ח - סו"ס תלב)

גם בני ביתו יטלו ידיהם

עיין במג"א ריש סימן תל"ב בשם מהרי"ל (הל' בדיקת חמץ) ליטול ידיו קודם בדיקת חמץ ע"ש, ועיין באשל אברהם שם (להפרמ"ג) ס"ק א' דגם בני ביתו אשר בודקין על סמך ברכתו ג"כ יטלו ידיהם מהאי טעמא ע"ש.

(ליקוטי מהרי"ח זכרון מנחם)

כל חמירא וחמיעא בהבנה

ויאמר כל חמירא וחמיעא. הנה בטור ושו"ע (שם) לא נזכר רק כל חמירא לבד, והטעם עיין בב"י (שם) שבלשון הש"ס נכלל חמץ ושאר בלשון חמירא, רק באם אומר בשאר לשון אז יש לפרש חמץ ושאר, אך עיין בב"ח (שם) שעיקר כמנהג דידן לומר חמירא וחמיעא, ושכן הוא במהרי"ל (הל' בדק"ח אות ז') ובאגודה (פסחים פ"א סימן ח') ובכל בו (סימן מ"ח). ועיין בכוונות האריז"ל (שעה"כ דרושי פסח ד') שחמירא וחמיעא שני ענינים הם.

חק לניסן

י"ג ניסן

ליקוט מספרים הקדושים

דלא חמיתיה. הנה יש נוסחאות דלא חזיתיה וכן הוא בשו"ע (שם) ובלבוש (שם), אך בטור (שם) ובמנהגים (מנהגי ערב פסח) כנוסח דידן, ובסידור ר' קאפיל כתב כוונה על גמטריא של חמיתיה ע"ש, ועיין בב"ח (שם) לומר תרוייהו, וכתב דאפשר דלא חמיתיה בשעת הבדיקה ודלא חזיתיה מעולם, אך סיים דיותר טוב לומר בפירוש ודלא ידענא ליה, ואז אין צריך לומר תרוייהו חמיתיה וחזיתיה ע"ש.

ולחוי הפקר. הנה בשו"ע ועוד באיזה נוסחאות ליתא תיבות הפקר, ועיין בב"ח (שם) שזה תליא בפלוגתא דרש"י ור"ת (פסחים ד: ד"ה מדאורייתא) אם ביטול מטעם הפקר, אך כתב שמאחר שהסמ"ק (סימן צ"ח) ור"א ממ"ץ (יראים סימן ש"א) ורוקח (סימן רס"ו) פירוש כר"ת דביטול מטעם הפקר על כן ראוי להזכיר הפקר, ושכן הוא במהר"י ווייל (סימן קצ"ג) ואגודה (שם).

כעפרא דארעא. ועיין בב"ח (שם) הכוונה שאינו כהפקר בעלמא דאינו הפקר עד שלא בא ליד הזוכה, ומה שאמר כעפרא דארעא ולא סגי כעפרא לחוד, ע"ש שרצה לומר כאבק הארץ שאין בו צורך ולא כקרקע הארץ שהיא דבר צורך, ובחק יעקב (שם ס"ק ו') כתב משום דעפרות זהב נמי נקרא עפר לענין כיסוי דם לכך אומרים כעפרא דארעא ע"ש.

ועיין בבאר היטב (סימן תל"ד ס"ק ה') בשם סדר היום (שם) דלכך ניתקנו הנוסח כל חמירא בלשון תרגום שלא יבינו המקטריגים ויקטרגו שמזלזלין בלחם שהוא חיי אדם, ועיין במחצית השקל (שם ס"ק ו') שרצה לומר שיהא לנו לתת לב שלא ישאר חמץ שיצטרך לזלזל בו.

ועיין במג"א (שם ס"ק ו') דאותן שאינם מבינים בלשון הקודש וסוברין שאומרים איזה תחינה פשיטא דלא יצא על כן יבטל בלשון שמבין ע"ש, אך המעיין בסידור ר' קאפיל יראה שיש כוונות בלשון נוסח דידן, על כן מהיות טוב שיבטל קודם בנוסח דידן, ואח"כ בלשון אשכנז אלירלייא חמץ אוידר זויער טייג וואס איז אין מיין רשות וועלכעס איך האב נישט געזעהן אין האב נישט מכער גווען זאל זיין הפקר אזוי וויא שטויב פון ערד. ועיין בספר עבודת הקודש (מורה באצבע סימן ז' אות ר"ג) מהחיד"א שטוב לומר הנוסח כל חמירא ג' פעמים.

(ליקוטי מהרי"ח)

תקנה

לומר כוונות הבדיקה בפה

ואני שמעתי מאבי נה"ה הרה"ק בנימין זאב מבאלטא זצ"ל תלמיד מובהק של הרה"ק ר"פ מקאריץ, שיש מקומות שצריך לומר הכוונות בפה, כמו שאצל בדיקת חמץ אמר הרב ז"ל נר' פנחס מקאריץ זי"ע הכוונות בפה.
(אמרי פנחס החדש - שער התפלה)

בדיקת חמץ לעורר הזמן

הנה מה שאנחנו בודקים החמץ, אינו אלא לעורר ולרמוז לתשובה לבער החמץ דחטא ועון ולשוב בתשובה שלמה, כי הזמן גורם, שאז עלו ישראל מהקליפה לקדושה, כן יעורר האור הזה בכל ניסן בכל שנה לצאת מסטרא דמסאבא אל הקודש פנימה. כבר כתבנו דלא די בתשובה על החטא לחוד, רק צריך חיפוש וחקירה על המצות שעשה כל השנה אם הם נקיים וברורים משמן הפניה וכדומה, וכאומר הכתוב (איוב ג, מ) 'נחפשה דרכינו'.

(נעם מגדים)

לקיים מצות בדיקת חמץ בעסק ובכוונה

יזדרזו לקיים מצות בדיקת חמץ, ונכון שיקים מה שכתבו הגאונים מהרי"ל ומהרש"ל לצאת לגדולים ולקטנים, וישפשפם כדי שיהי' מחיוב ליטול ידיו יפה בנקיות, כדי לטהר ידיו טרם יקיים מצוה חביבה זו הבאה משנה לשנה.

ומנהג המדקדקים, לקיים מה שכתבו חסידים ראשונים, לצוות לבני ביתו שיניחו פתיתי חמץ בעשרה מקומות, והכוונה כדי שיכמרו רחמי השם יתברך ברוך הוא לנער ולבער ולמגר ולכרות ולהמם ולהרום ולעקור ולכרות ולנצח, ולקעקע ביצתם ושרשם וכל התפשטותם לגמרי, מן הקדושה העליונה, שלא יעלה קטרוגם למעלה כלל, ושיטהר קדושת ארץ ישראל המקודשת בעשר קדושות, מכל זוהמת הסטרא אחרא.

ויבדוק בעסק רב, לא בדרך עראי, ובהדי שחופש גורר חמץ מסעיפים וסדקים וחורים על ידי ראיית הנר שבידו, כן לא יכלו ג"כ כל זוהמת סטרא אחרא להתחבא ולהטמר מפני אור השכינה, אשר יופיע השי"ת ברוך הוא כמו כן לחפש בירושלים בנרות (צפניה א, יב). ויכוון ג"כ שיבערו ויסודו כל הבית כל מיני הסטרא אחרא,

שנתפשמו ונדבקו בבית ע"י מחשבות זרות ופעולות רעות שנעשים בבית. ... צריך האדם לכוין בשעת הביעור, שהוא נעשה ביעור חמץ גמור וגובר על הקליפות, לכן ראיתי מנהג יפה, לשום עצי ההושענא על האש ששורפין בו החמץ ויש בו טעם כמוס. וטעם הנגלה הוא כמ"ש הפוסקים בכמה מקומות הואיל ואתעביד בהו מצוה חדא נעביד בו מצוה אחריתי, ... הכלל העולה כי ביעור חמץ מורה על החירות מסטרא אחרא.

(קב הישר)

אור ל"ד - רמז לשנת י"ד, התחלת כניסת האדם לקדושה.

ביום א' של שנת י"ד הוא נכנס בזכות התורה שלמד בקטנות, הנקרא אור, כענין (משלי ו, כג) 'ותורה אור', ובזכות המצות שנתחנך בהם דרך חנוך שנקרא נר, כענין 'נר מצוה', בזכות שניהם 'בודקין את החמץ', שהוא היצר הרע ודוחין אותו ומכניעין אותו ונכנס בו נשמה ויצר טוב. ואוכלין מצה שהוא נגד יצר טוב.

וצריך לאכול המצה ולדחות החמץ ז' ימים, שהם נגד ז' שנים שנשארו לו להיות בן ד' שנה שאז נדון בבית דין של מעלה, כי באלו ז' שנים צריך האדם להשמר מאד מיצר הרע יען שהוא מורגל עמו עד שהיה בן י"ג שנה ויום א', והוא כמו החולה שמתאפר מחליו שצריך בימים הראשונים לאכול מאכלים דקים וקלים שלא יזיקו לו.

ולכן נצטוינו לאכול מצה בז' ימי הפסח. וכמו שהשיב רבי שמעון לרבי אלעזר בנו ששאלו כי אחר שחמץ יצר הרע ומצה יצר טוב למה לא נצטוינו שלא לאכול חמץ כל השנה, והשיב לו כי הימים הללו להיותם חוליים שיצאו ממצרים הוצרכו לאכול מצה, ואחר כך בהיותם בריאים וטובים לא יזיק להם אף אם יאכלו חמץ. וכן צריך לבחור להשמר מאד מיצר הרע עד שיהא בן ד' שנה (פרשת שמות).

(ליקוטי תורה - להאריז"ל)

מבדיקת חמץ אנו יודעין איך לבטל היצה"ר

מכאן יש לנו רמז, שכשם שאנו מצווים לבטל החמץ בלב מה"ת, כך אנו חייבין לבטל היצה"ר מן הלב ושלא ימשול בנו, וכשם שבאה הקבלה לבער החמץ ולבדוק הבית בחורין ובסדקין, כך אנו חייבין לחפש ולבדוק חדרי הבטן והכליות ממחשבות ומהרהורים רעים, וכשם שאין בדיקת החמץ לא לאור החמה אלא לאור הנר, כך בדיקת היצה"ר אינה אלא לאור הנשמה הנקראת הנר וכו'.

(כד הקמח)

מבטלו בלבו 'מיט איין שטיקעלע הארץ'

אור לי"ד בודקין את החמץ לאור הנר, היינו בנר מצוה ותורה אור, כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת, ידו היינו שכלו, והשאר מבטלו, ובמה בלבו, מיט איין שטיקעלע הארץ, אין ביעור חמץ אלא שרפה, בהתלהבות לדביקות הבורא ב"ה.

(בית אהרן)

בודקים את החמץ מהיכן בא

אור לי"ד בודקין את החמץ וצריך להבין מה שאמרו. את החמץ, הול"ל בודקין מן החמץ. ונראה דידוע שהחמץ רומז על היצה"ר, וכשהאדם מחשב בלבו איך היה עד עכשיו בעבודת השי"ת וקיום מצוותיו ימצא את עצמו חייב, וצריך לחשוב מהיכן באה לו העבירה כדי לשרש אחריה. וזהו שאמר התנא. בודקין את החמץ, כלומר שמחפשיין מהיכן בא.

(מהר"י מבעלזא)

כוונת בדיקת חמץ - לחמץ שבלב

היוצא לנו מזה תוכחות מוסר גדול, שיש לכל אדם לחשוב בלבו באמת בעת בדיקת חמץ וידע שהגיע העת בדיקת חמץ בפועל ממש, ולכן יכוין בלבו אז לבדוק כל המדות שלו אם יש בהם איזה חימוץ היינו איזה מדה רעה ח"ו, ובעת שריפת החמץ יכוין ג"כ לבער ממנו את המדות הרעות מכל וכל.

(אוהב ישראל)

חק לניסן

י"ג ניסן

ליקוט מספרים הקדושים

בדיקת חמץ ביישוב הדעת

נראה הרמז, שכל אדם צריך לפנות מחשבתו בי"ג בניסן ולעשות הכנה בי"ג כדי שיוכל לבדוק בלילה, שאם לא יפנה מחשבתו מקודם וכשירצה לבדוק בפתע פתאום בודאי לא יראה בעצמו שום חמץ ויאמר צדיק אני. רק צריך לפנות מחשבתו מקודם ובודאי ימצא שם חמץ.

(עבודת ישראל)

לבדוק את עצמו ולא אחרים

יש בני אדם שאינם משגיחין על מעשיהם רק על מעשים של בני אדם אחרים. ולזה מזהיר מקום 'שאינ מכניסין כו' אין צריך בדיקה', כלומר שאין [לעשות] כך שישגיח על מעשיהם של אחרים רק שיתקן וישגיח על מעשיו.

(עבודת ישראל)

גם הקב"ה יגרד את כל הנגעים

כמו שחופש וגורר חמץ מחורים וסדקים על ידי אור הנר של שעה שבידו, כן הקדוש ברוך הוא יבער כל זחמת סמרא אחרא, אשר עתיד הסמרא אחרא להטמן ולהחבא מפני אור השכנה אשר יופיע הקדוש ברוך הוא לחפש ירושלים בנרות, ואז יתבטל ויתבער היצר הרע וכל הסמרא אחרא מן העולם, ויטהר כל הארץ בעשר קדושות העליונות במהרה בימינו אמן. וה' יתברך עיניו פקוחות על כל מעשה בני ישראל עדת סגולתו קדושים בני קדושים אשר כל טרחתם הוא לבעור חמץ כל ימי חודש ניסן, וכמו כן יגרד הקדוש ברוך הוא את כל הנגעים הבאים מסמרא אחרא ומקטרגים ומכח זה אנו סובלים גלות המר הזה.

(קב הישר)

להיות זריז בבדיקת חמץ

וצריך האדם להיות זריז ומחיר על ככה שלא יתעצל ויתעכב בשום ענין, כי אפילו לקבוע למוד לא התירו, שמא ימשך, אלא אחר שהתפלל ערבית ליל י"ד בניסן יצא [מיד] וכו'.

(סדר היום - סדר חג הפסח)

תקנט

לא להתעצל בבדיקת חמץ

אור ליי"ד בבדיקה לא יעמוד כמו שר בבית וילך לארכה ולרחבה ותו לא, רק באמת יחפש ויבדוק מזן אל זן אולי ימצא איזה דבר ששכחוהו או לא ראוהו, ואם לא עשה כן כמעט הוא כברכה לבטלה.

(עבודת הקודש - מורה באצבע, אות ר')

מנהג המלח בבדיקת חמץ

המנהג שמוליכין עם הבודק קערה שנותנין בתוכה חתיכת לחם וסכין, כדי לחטט בה בחורין וסדקין... ופה עירנו בגדאד, נוהגין להניח בקערה הנזכרת מעט מלח, והטעם דהשטן וגונדא דיליה מתקנאין במצות בדיקת החמץ הרבה ולכן מוליכין עם הבודק מלח לרחות המשטינים והמקטרגים, על דרך שאמרו בהשמת המלח על השלחן.

ועוד טעם אחר דעושין כן לסימנא טבא שנוכה לשנים רבות לבדוק בכל שנה ושנה, דהמח הוא סימן לקיום, דכתיב ברית מלח, שהוא דבר המתקיים.

(בן איש חי - שנה ראשונה פר' צו)

נוהגים להניח פתיתי חמץ

ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה. ומיהו אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הכרכה לבער אם נמצא.

(רמ"א סי' תלב ס"ב)

הרבה בני אדם נוהגים לטאטא ולכבד כל חדרי ביתם ב' או ג' ימים קודם י"ד, ובאור י"ד מניחים להם ג' או ד' פתיתין במקצת חדרים וכו'.

(תרומת הדשן - סי' קלג)

י' פתיתים בדווקא

ועיין ברמ"א (סימן תל"ב סעיף ב') דהמנהג להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, ועיין בט"ז (שם ס"ק ד') שקרא תגר על זה דשמא יניחנו במקום שלא ימצא ע"ש, ועיין ב"ח (שם) בשם מהר"י ווייל (סימן קצ"ג) טעם למנהג הזה שלא ישכח

לבטל, והוא בעצמו נתן טעם שאם יבדוק ולא ימצא זמן מה יתירשל שוב ויטיאש מן הבדיקה ולא יבדוק עוד היטב, ועל ידי זה שימצא חמץ יתן לבו לבדוק היטב אולי ימצא עוד, וסיים דאין לבטל מנהג ישראל.

ועיין בבאר היטב (שם ס"ק ח') שכן הוא ג"כ עפ"י האריז"ל, ושיניח עשרה פתיתין, והוא עפ"י סוד גדול ע"ש, ועיין במעבר יבק מנחת אהרן שיניח טי"ת פתיתין דוקא, וע"ש הכוונה, אך מנהג העולם להניח יו"ד פתיתין ככוונת האר"י ז"ל (פע"ה שער חג המצות פ"ד) אך יזהר להניח חמץ קשה שלא יפרר, מג"א (שם ס"ק ו'). (ליקוטי מהרי"ח)

י' פתיתים כנגד י' המכות

וקבלה היא בידי מן רבותי שהיו מצווים להניח חמץ בעשרה מקומות, נגד עשרה מכות שהביא הקב"ה על המצרים, וכנגד עשרה דינים שהקב"ה יהיה עתיד לבער ולנער ולכרות ולהמם ולהרוס ולעקר ולנצוץ ולנתוש ולכלות ולקעקע ביצתם של מצרי ישראל, וכנגד זה הקב"ה מקדש את ארץ ישראל בעשר קדושות כדאיתא בפרק קמא דמסכת כלים (משנה ו-ט)

(קב הישר - פרק פט)

שיבערו מהבית כל מיני הסטרא אחרא

ומנהג המדקדקים, לקיים מה שכתבו חסידים ראשונים, לצוות לבני ביתו שיניחו פתיתי חמץ בעשרה מקומות, והכוונה כדי שיכמרו רחמי השם יתברך ברוך הוא, לנער ולבער ולמגר ולכרות ולהמם ולהרוס ולעקור ולכרות ולנצח, ולקעקע ביצתם ושרשם וכל התפשטותם לגמרי מן הקדושה העליונה, שלא יעלה קמרוגם למעלה כלל... ויכוון גם כן שיבערו ויסורו מכל הבית כל מיני הסטרא אחרא שנתפשטו ונדבקו בבית על ידי מחשבות רעות ופעולות רעות שנעשים בבית.

(יסוד יוסף)

להניח פתיתי חמץ כנגד היצה"ר

ונראה שנהגו המנהג הקדוש הזה, מפני שעיקר הביעור חמץ הוא היצה"ר כמו שכתבתי לעיל, ולזה הנהיגו להניח חמץ להראות שבודאי יש בו עדיין עון

וחמין הוא היצה"ר, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, כי האדם שמחזיק עצמו שתיקן הכל בודאי לא התחיל לעבוד את ה', כמו שכתבתי במקום אחר פירוש הכתוב (במדבר י"ב, ב) אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול, שמי שסובר שאין בו מום בודאי לא עלה עליו עדיין עול מלכות שמים, וכמאמר החכם בחובת הלכות שאם אמרתי בלבבי לא הייתי חוטא, בודאי הוא חטא ביותר, כי הגאווה הוא חטא ביותר [ע"ש (בשער ז פרק ח) וז"ל: "כמו שאמר אחד מן הצדיקים לתלמידיו, אילו לא היה לכם עון הייתי מפחד עליכם ממה שהוא גדול מן העון, אמרו לו, ומהו גדול מן העון, אמר להם, הגאות והחונף"]. ולזה נוהגים להניח פתיתי חמין להראות כנ"ל כי בודאי לא תיקן הכל.

(עבודת ישראל - לשבת הגדול)

סוד העשרה פתיתים

דע כי סוד ביעור חמין בליל ארבעה עשר בניסן, כי חכמים הראשונים היו חכמי אמת, לוקחין עשר חתיכות לחם, והיו מניחים אותם בעשר זוויות הבית, והיו חוזרים לזוויות הראשונות ולוקחין חתיכה שהכניסו שם, ומברכין עליה על ביעור חמין, ומקבץ אותן בקערה, וישמור אותן עד למחר בשעת שריפה, וישרפם כדרך העולם.

אבל סוד הענין למה עשר חתיכות ולא פחות ולא יותר, אלא לרמוז לך כנגד עשר טומאות, כדי לבטל אותם ולבערם מן העולם, שלא ישאר שום קטיגור בעולם על ישראל. אלא ישראל צריכין להם רחמים בפסח, הדא הוא דכתיב (שמות י"ב, מב), ליל שמורים הוא לה', שהוא שמור מן המזיקין ופורעניות ומקטריגין של העולם, והם יושבים שמורים כבני חורין, כיון הטוב שעומד על שמריו, ובבטחה בלי פגע רע ובלי שטן רע ובלי שום קטרוג. ולפיכך צונו הש"י ויתעלה שמו להשבית חמין בפסח, ודי בזה לכל משכיל ומבין.

(של"ה הק')

מנהג י' פתיתים כנגד עשר ספירות

ונוהגים להניח פתיתי חמין במקום שימצאם הבודק (רמ"א סימן תלב ס"ב). ובבאר היטב (ס"ק ח') כתב והאר"י ז"ל כתב מנהג זה ויניח עשרה פתיתים, והוא סוד גדול, ע"כ,

חק לניסן

י"ג ניסן

ליקוט מספרים הקדושים

ומנחה ותיקין שנתפשט ברוב תפוצות ישראל ליקח לבדיקה כף של עץ (עין כף החיים סימן תלב אות ל"ב).

וטעם הדבר יבואר דהנה כתיב (קהלת ז, יד) זה לעומת זה עשה האלקים, וכמו שיש עשר ספירות דקדושה, יש כנגדם בקליפה, וכנגד חסד דקדושה יש חסד דקליפה, וכן בכל הספירות, וכתב האר"י ז"ל (פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ג) דעשרה פתיתי חמץ מרמזים לעשר ספירות דקליפה, ולכן שורפים ומבטלים אותם מן העולם, ע"כ, והחמץ רומז ליצר הרע וצריכים אנו לבטלו ולבערו.

ועצה איך לבטל הקליפה היא על ידי הכנעה המרומז בתיבת 'כף' וכדברי הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א עה"פ (במדבר ז, יא) כף אחת עשרה זהב, ופירש כף אחת "אין בייג" מלשון כפיפת קומה, והיינו הכנעה אחת שמכניע את עצמו, אז עשרה רומז ליהודי, כי האות יו"ד מספרה עשר, זהב "ווערט מען א גאלדענער יוד", דבכפיפה אחת שמכניע האדם עצמו נעשה ליהודי של זהב, וכן כאן בענייננו בא הכף לרמז דכדי לבער ולבטל החמץ שהוא היצר הרע, העצה היעוצה היא על ידי הכנעה שיכניע עצמו בענוה ושפלות.

(ברכת משה - לעלוב)

מעלת יום יג ניסן

יום אכילת שלמי אחרע בן עינן

ומה שתמהו רבים על כ"ג ניסן, מאז אמרתי ששלמי הנשיא אחרע בן עינן היה גמר אכילתם בו ביום [ר"ל ב"ג], אם היו אותם כשלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, עכ"ל.

יום מילת אברהם אבינו ע"ה

ואמנם מצאתי ברבה (בראשית רב סוף פרשה ג) שהפיכת סדום היתה בט"ז ניסן וכתב היפה תואר (שם פרשה מח, יב) שלפי זה היו המלאכים אצל אברהם אבינו עליו השלום ט"ו ניסן, והיה יום שלישי למילתו, ונמצא שנימול ב"ג בניסן, ורב טוב לההוא יומא, וראוי לעשותו יום טוב, עתה מצאתי בכנסת יחזקאל (סימן קיז) כמעט ראשון שכתבתי.

תקסג

יום שחיטת קרבן פסח בשנה ההיא

ועוד נראה לי לשיטת הר"י מקורבל ברא"ש פרק ערבי פסחים (פרק י סימן כה) אתי שפיר, דהרי אז חל ערב פסח בשבת, ושחטו כל ישראל חגיגם ערב שבת י"ג ניסן, והיה יום טוב, ואתי שפיר, עכ"ל.

(חתם סופר)

יום פטירת רשב"י

ואפשר לומר בס"ד דבר נאה על דרך הרמז, שביום שחל י"ג בניסן יחול תמיד ל"ג בעומר הבא, יום פטירת רשב"י שהיה נשמת משה רבנו ע"ה שהיה משבט לוי. (שוב מצאתי כן בספר "זיו המנהגים").

(אוצר אפרים)

להזדרז עוד בימי הנעורים לבדוק כל אבר ואבר ולטהר מדותיו

והנה הן אמת, כי בלעדי דרך פשטי תורתנו וסודותיה העצומים והרבים, עוד לה רמז, לפקוח עיניים עורות להוציא ממסגר אסירי היצר הרע, בל יחפרו ויאבדו. והן אמת אלא קצות רמזיה באומרו שבעת ימים מצות כו'. היצר הרע הוא שאור שבעיסה שמחמיץ את האדם, ומצוה יתברך ששבעת ימים, הם שבעה עשירות שנים לא יראה שאור, שהם ימי שנותינו. ולא תמתינו עד שלש עשרה שנה, רק אך ביום הראשון, בקצת העישור הראשון, תשביתו היצר הרע, בהגיע לחינוך מבן תשע שנים. כי כל אוכל חמץ הוא כנכרתת נפשו מן העולם, וזה הוא כשהוא מיום הראשון עד יום השביעי, שלא חזר בתשובה כל ימיו.

... והן אמת כי מי ומי מילדי העברים, בקרב שנים כאלה יאורו עיניו להביט אל האלהים, וכחנודף עשן ידפנו יצרו הרע להאבדו ולשומו מרמס, עד אשר לא יבא ילד מסכן וחכם במלאת לו שלש עשרה שנה, כי באורו יראה אור כי יהיה לו מעיר לעזור.

והוא רמז רמז לנו התנא באמת באמור (פסחים ב.) אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, והוא, כי כאשר השאור מחמיץ העישה כן היצר הרע מחמיץ ומפסיד את האדם ומעפשו. ועל כן חל עליו חובת ביעור היצר הרע מעליו, ולא יחל עד אשר יגדל או לעת זקנה חלילה, כי אם אור לארבעה עשר,

הלא הוא במלאת לו שנת שלש עשרה ויום אחד שמתחיל הארכעה עשר, כי אז ייחל היצר (הרע) [הטוב] לפעמו, וזהו לאור הנר, כי הנר היא הנשמה לו, ואור הנמשך מהנר אחר השלש עשרה הוא היצר הטוב, וזהו לאור הנר, וזה בחורין ובסדיקין, בכל מצפוני לבו ומחבואות פניותיו.

ורמז עוד התנא במאמרו בכל מקום שמכניסין בו חמץ, אבל מקום שאין דרך להכניס בו חמץ אין צריך בדיקה. והוא, כי הנה עיפוש היצר הרע נכנס בכל איברי האדם כל אחד ואחד לפי ענינו, בראשו ללכת בקומה זקופה, במצחו בעזות מצח, בעין לראות רע, באזן לקבל לשון הרע, בפיו ובשפתיו בלשונו ברכילות ולשון הרע ודבר סרה ופה דובר נבלה ולאכול בו אשר אסרה תורה, והלב לחשוב מחשבות און. וידיים שופכות דם נקי, ורגלים ממהרות לרוץ לרעה, וההיקש בכל יתר האברים. והנה לא כל אדם חוטא בכל איבריו, כי אם יש הורגל לחטא בקצתם ולא בשאריתם, ויש יחטא באשר לא חטא רעהו, על כן אמר כי בכל אבר אשר ידע שהוא דרכו להכניס בו חמץ, אשר חטא בו, צריך בדיקה, אך אשר ידע שלא הכניס בו חמץ ולא חטא בו אין צריך בדיקה.

(תרת משה - אלשיך הק')

ליומא דהילולא של מרן ה"בית יוסף" זי"ע

אספר לדור מה שעניי ראו, בשנה האחרון לימי חייו [של הגה"ק רבי משה גרינוואלד זצ"ל בעל ערוגת הבושם, והיא שנת עת"ר לפ"ק], היה חל ערב פסח בשב"ק, וליל ששי היה זמן בדיקת חמץ, וברך בעצמו ברכת ביעור חמץ בהתלהבות גדול, כדרכו בקודש, ובדק את חדרו חדר הוראתו בעצמו תוך יסורים נוראים וכו'.

מיד אחרי בדיקת חמץ ישב ללימודו עד סמך לחצות הלילה בדביקות נפלאה ברגשי קודש במסירות נפש, מוטה על צדו בערשו מחמת היסורים, ואני הצעיר החזקתי את הגמרא לפניו פתחו בידי למראה עיניו הבדולחים, ואחר סיימו לימודו הלך לחדר מטתו לישן.

וכבר התחיל לפשט את בגדיו, פתח פה קדשו ואמר אל: כמעט קט שכחתי, ואיכו השתא אשתלאי, כי היום הוא יומא דהילולא של מרן ה"בית יוסף" זי"ע,

ומהנכון והיושר ללמוד כעת מעט טור ו"כית יוסף", ולבש את בגדיו וחזר לחדר הוראתו בקדושה, ולמד עוד כמשך שעה ומחצה טור וב"י הלכות פסח, מתוך יסורים גדולים ונוראים...

(הקדמת "ערוגת הבושם" עה"ת ח"ב מאת בנו הג"ר יקותיאל יהודה זצ"ל אב"ד יארע)

ליקוט מספרים הקדושים

מצוה בו יותר מבשלוחו

תלמידים רבים היו למרנא החתם סופר זי"ע ואפילו הכי את ההכנות לחג הפסח והבדיקת חמץ ועוד מלאכות רבות וקשות היה עושה בעצמו ולא היה נותן לתלמידיו לעזור עימו,

פעם נשאל על ידי בנו הגאון רבי שמעון סופר לסיבת הדבר והסביר לו שמכיון שבהגדה של פסח אומרים מפורש שהקב"ה בעצמו ולא על ידי מלאך ולא על ידי שרף, 'אני ולא שליח אני הוא ולא אחר'

הרי שבפסח אין מביטים על דין שליחות בקיום המצוה עצמה וצריך לעשות את הכל לבד,

ואכן כן היה מנהגו עד שנתו האחרונה בעדות בנו כאשר בדק החמץ היה הולך בעצמו מפינה לפינה ובודק הכל בעמל רב את הבית והעליה ואף את כל הארגזים שהיו בביתו ובכל מקום שהיה שם אפשרות שיהיה שם חמץ היה בודק ומחפש חיפוש אחר חיפוש שעות מדובות,

ועד כדי כך לא חס על כבודו והיה הולך בעצמו ללול התרנגולים שבחצר ביתו לבדוק שם החמץ באומרו מצוה בו ולא בשלוחו.

חיים שיש בהם

קריאת סדר קרבנות הנשיאים

(וביום י"ג ניסן קורין מבהעלותך עד כן עשה את המנורה. שהוא כנגד שבט לוי).

וַיִּדְבֹּר יי אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֹּתֹר
אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוָה יֹאִירוּ שִׁבְעַת הַנְּרוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מֹול
פְּנֵי הַמִּנְוָה הַעֲלָה גִרְתֶּיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יי אֶת־מֹשֶׁה: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה
מִקִּשָּׁה זֶהָב עַד־יִרְכָּה עַד־פְּרָחָה מִקִּשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יי
אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמִּנְוָה:

ואחר אמירת פרשת הנשיאים יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתֹּאִיר הַיּוֹם בְּחִסְדְּךָ הַגָּדוֹל עַל גִּשְׁמֵתֵינוּ
קִדְּשֵׁנוּ בְּמִתְחַדְּשֵׁינוּ בְּצַפְרֵינוּ וּבְמִצְלָאֵינוּ עַל עַמָּא קִדְּשָׁא יִשְׂרָאֵל.
רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תְּכַנֵּים וְתַעֲלֵל הַנֶּהָר צִיפְרָא קִדְּשָׁא לְאַתֵּר קִדְּשָׁא דְאַתְמָר עֲלֵיהּ עֵין
לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹלָתְךָ. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבָּאֵם אֲנִי עֹבְדְךָ
מִשְׁבֵּט (פלוני) שֶׁקָּרָאתִי בְּתוֹרָתְךָ פְּרָשָׁה שֶׁל הַנְּשִׂאִים הַיּוֹם, אֲזִי יֹאִירוּ נָא עָלַי כָּל גִּיּוּצֵינוּ
קִדְּשֵׁנוּ וְכָל הָאֻרֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַכְּלוּלוֹת בְּקִדְּשֵׁת זֶה הַשְּׁבֵט, וְאַתְּהָ מְלַבֵּשׁ בְּקִדְּשֵׁת זֶה
הַשְּׁבֵט לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל בְּתוֹרָתְךָ וּבִירְאָתְךָ לַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ כָּל יְמֵי חַיֵּי אֲנִי וְזֵרְעִי וְזֵרַע
זֵרְעִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: